

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Risztov Mihály*
Cím: *Darabontidők a Városházán*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bpest

(Hely)

1936 IV 18.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

352

Hely

Idő

"1905/6"

Személy

Helyszám

Darabontidők 16 a városházán

Harminc esztendővel ezelőtt jobban örülünk a húsvétnek, mint az idén. Most tele vagyunk aggodalommal, hogy vajjon az eső, meg a fagy nem teszi-e tönkre az ünnepünket, az áprilisi szeszélye nem sorvasztja-e el a reménységeinket?! Bezzeg harminc évvel ezelőtt ilyenkor nem az időjárás izgatta az embereket, hanem a politika. Virágvasárnapját megelőző szombaton mondott le báró Fejérváry Géza kabinetje és ezzel véget ért a darabont-kormány 296 napos uralma, mely annyi ideig tartotta izgalomban az országot. Ott kezdődött a dolog, hogy 1905 januárjában a híres téli választás elsöpörte Tisza István pártját, a parlamentben pedig a koalícióba tömörült ellenzék szerezte meg a többséget. Bécsben azonban azt hitték, hogy az „erős kéz” majd csak rendet teremt a turbulens magyarok között és a király a darabont testőrség kapitányát, báró Fejérváry Gézát bízta meg a kormányalakítással.

A Fejérváry-kormány bemutatkozik

1905 június 21-én mutatkozott be a kép-

viselőháznak a „darabont-kormány”, melyet fülsiketítő lármával fogadtak a képviselők. Fejérváry elhozta a király kinevező levelét, de mingyárt utána beterjesztette a tisztelt Háznak a másik „legfelsőbb kéziratot” is, mellyel a király szeptember 15-éig elnapolja a Házat. A bemutatkozás után nyomban otthagyták Fejérváryék a képviselőket. Falrengető láрма kísérté a kivonuló kormányt. Ezután a képviselőház óriási többséggel bizalmatlanságot szavazott a kormánynak, majd egyhangúlag sajnálattal vette tudomásul, és alkotmányellenesnek bélyegezte az országgyűlést ex-lex állapotban elnapoló királyi kéziratot. Végül pedig Bánffy Dezső indítványára eltiltotta a törvénytelen kormányt minden közfunkciótól, az országot pedig attól, hogy az új minisztériumnak e funkciókban segítségére legyen.

Igy kérdődött a darabont-kormány uralma és így indult meg az ország ellenállása. A vármegyék és városok nem akarták végrehajtani Fejérváryék rendeleteit, a kormány pedig, hogy megtörje a passzív rezisztenciát, új főispánokat és királyi biztosokat küldött a városok és vármegyék nya-

kára. Ezt a 42 hétig tartó korszakot, melynek csaknem minden napja megtermette a maga izgalmat és szenzációját, három évtized választja el a mától. Harminc esztendő pedig nagy idő. Mindenesetre elég nagy idő ahhoz, hogy jelentőségét és színét megfakítsa azoknak az eseményeknek, melyek akkóriban felkavarták a nyugalmat és egy esztendeig izgalomban tartották az országot. Azóta, sajnos, láttunk külön dolgokat is, de mégis érdekes felidézni a harminc év előtti emlékeket, hogy meglássuk: a darabontkorszak miképpen festet a pesti városházán.

1905 június 28-án foglalkozik a főváros közgyűlése a képviselőházi eseményekkel és elhatározza, hogy a közigazgatási tisztviselőket eltiltja nemcsak a meg nem szavazott adók behajtásától és a meg nem szavazott újoncok előállításától, hanem attól is, hogy az önkéntesen beszolgáltatott adókat befizessék az állampénztárba.

Július 20-ára már megérkezik a főváros állásfoglalására a kormány válasza. Kristóffy József belügyminiszter megsemmisíti a főváros törvényhatósági bizottságának határozatát. A képviselőházi ellenzék vezérlőbizottsága sem pihen és szeptember 5-én egyhangúlag elhatározza, hogy vád alá helyezi a kormányt. Fejérváry meg akarja mutatni az ellenzéknek, hogy mit tud az „erős kéz”, a király azonban nem járul hozzá a passzív rezisztencia erőszakos letö-

résére vonatkozó előterjesztéshez. Fejérváry erre szeptember 10-én lemond. A király el is fogadja a lemondást, de a kormányt megbízta az ügyek továbbvitelével. Október, november, december alkudozásokkal telik el, de béke nélkül múlik el az 1905. esztendő és egyre jobban kiszélesedik a válság.

Budapest három polgármestere lemond

1906 január 28-án a főváros törvényhatósági bizottsága kimondja, hogy pört indít a belügyminiszter ellen, mert jogosulatlanul követeli az önkéntesen befizetett adók beszolgáltatását. A főváros közgyűlése elhatározza azt is, hogy az adópénzeket bírói letétbe helyezi és ezentúl az önkéntes jelentkezők állami adóját sem fogadja el.

Februárban már odáig fejlődnek a dolgok, hogy 16-án Márkus József, Budapest polgármestere beadja lemondását. Halmos János polgármester és Matuska Alajos első alpolgármester pedig nyugdíjazását kéri. A közgyűlés másnap nyugdíjazza a polgármestereket és most már Rózsavölgyi Gyula második alpolgármester egyedül marad a főváros élén. Harmadnapra, pontosan február 18-án Nyiri Sándort, a székesfehérvári honvédkerület parancsnokát teljhatalmú királyi biztossá nevezi ki az uralkodó és megbízta a házfelosztással. Február 19-én tetőpontját érte el a válság. A parlament környékén valósággal ostrom-

állapot volt. Honvéd és közösbakák, huszárok és utászok vették körül a nagy épületet, melynek folyosóit rendőrökkel tömték meg. A képviselőházban óriási volt a forrongás. A beteg *Justh Gyula* helyett *Rakovszky István* nyitotta meg az ülést és tiltakozott a képviselőház környékének fegyveres hatalommal való megszállása ellen. A képviselőház pedig tiltakozott a királyi biztos kinevezése ellen, mert királyi biztost a magyar közjog nem ismer. Alig, hogy a tiltakozás elhangzott *Nyiri* két vezérkari adjutánsal átküldte a Ház elnökének a képviselőházat feloszlató királyi kéziratokat. *Rakovszky* azonban ezeket a „kéziratokat“ felbontatlanul küldte vissza és február 21-ére tűzte ki a Ház következő ülését. Február 21-én, mikor a képviselők legtöbbje már eltávozott az ülésről, szüro-nyos bakák és rendőrök kíséretében *Fabricsius* honvédezredes behatolt a tanácskozóterembe, fölment az elnöki emelvényre és felolvasta a házfeloszlató királyi kéziratokat. Egy szavát sem lehetett érteni, mert a karzati közönség a Kossuth-nótát énekelte. A királyi levelek felolvasása után a katonák szétkergették a jelenlévőket, az üléstermeket és irodahelyiségeket pedig lepecsételték.

Új meglepetést is hozott február 21-e. A hivatalos lap közölte, hogy a király *Rudnay Béla* rendőrfőkapitányt, Budapest és Pest vármegye élére teljhatalmú királyi biztossá nevezi ki. *Rózsavölgyi Gyula* alpolgármester február 24-én délutánra rendkívüli közgyűlést hívott össze. Ezen a közgyűlésen foglalta el hivatalát a királyi biztos.

A királyi biztos székfoglalója

A főváros aranycirádás közgyűlési terme egészen megtelt bizottsági tagokkal ezen a napon, mikor *Rózsavölgyi Gyula* alpolgármester megnyitotta az ülést és bejelentette, hogy *Rudnay Béla* beiktatása az egyetlen pontja a tárgysorozatnak. Erre a városatyák a *Himnusz*-t énekelve, a pipázóba vonultak.

— A két öklömmel verem ki innen a kanaillet! — kiáltotta távozóban *Vázsonyi Vilmos*, mikor a többiekkel kivonult.

A hatalmas közgyűlési teremben nem maradt más, csak a tanács tagjai, az újságírók, meg *Rácz Károly* II. kerületi bizottsági tag. Öt perc múlva a fényesen kivilá-

gított közgyűlési teremben rendőrtisztjei kíséretében és rendőrőrmesterek sorfala között díszmagyarban megjelent *Rudnay Béla*. Nagyon sápadt volt, mikor föllépett az elnöki pódiumra. Forgós kucsmáját fejére tette és felolvasta a király levelét. A felolvasás után rendőrei kíséretében rögtön eltávozott.

Alig, hogy elhagyta a közgyűlési termet

a biztos, a városatyák előzölötték a padokat és *Rózsavölgyi* alpolgármester ismét megnyitotta a közgyűlést. *Márkus József* nyugalmazott főpolgármester deklarációt olvasott föl, melyben a közgyűlés kimondja, hogy a királyi biztos kinevezését törvénytelennek tartja.

Síri csöndben hallgatták meg *Márkus József* szavait. Ezután dr. *Andreánszky Jenő* kért szót. *Andreánszky* volt a közgyűlés enfi-terrible-je, ki rossz tréfáiról volt nevezetes. Ezúttal azzal kezdte beszédét, hogy *Márkus József* indítványát nem fogadja el, mert az uralkodó iránt tartozó tiszteletnek jobban megfelel az ő következő indítványa:

1. A székesfőváros törvényhatósági bizottsága a *Rudnay Béla* rendőrfőkapitánynak királyi biztos kiküldetéséről szóló legfelső királyi leiratot, mint az uralkodói bölcseségnek, a székesfőváros iránti kegyes jóindulatának és gondoskodó atyai szeretetének tanujelét hódoló tisztelettel és hálás köszönettel fogadja. (Nagy zaj. Derűtség.)

2. E legkegyelmesebb királyi leiratért hálás köszönetét egy Bécsbe küldendő deputáció által őfelsége előtt tolmácsolja. (Zajos derűtség és mozgás.)

3. A küldöttségnek, hogy az a székesfőváros törvényhatósági bizottságának külsőleg is hűséges képét mutassa, elnökül *Heltai Ferenc* bizottsági tag urat (Nagy zaj és mozgás. Derűtség.), tagjaiul *Földes Árpád*, *Rácz Károly* és *Simonovits Béla* bizottsági tag urakat küldi ki. (Élénk derűtség.)

Ez az indítvány, mint többen megállapították, csakugyan rossz vicc volt és a közgyűlés *Hecht Ernő* javaslatára napirendre tért fölötte.

A királyi biztost válasszák meg Budapest díszpolgárává! — indítványozza Andreánszky

1906 március 14-én tartja következő ülését a főváros törvényhatósági bizottsága.

Ezen az ülésen *Szalay Mihály* meginterpellálja az elnöki székben ülő *Rózsavölgyi Gyula* alpolgármestert, hogy van-e tudomása arról, hogy a törvénytelenül királyi biztossá kinevezett *Rudnay Gyula* beköltözött az Újváros házára és embereivel együtt betelepített a főpolgármester hivatali helyiségeibe. Lehetetlennek tartja, hogy egyszerűen szalást adjanak neki.

— Ki kell lakoltatni! — kiált közbe valaki. — Nincs joga, hogy megkérdezésünk nélkül ide beköltözzék.

— Ki vezette be a főpolgármester hivatali helyiségeibe?! — kérdi egy másik közbeszóló.

— Micsoda joron, micsoda törvény, milyen szabály alapján foglalta el a hivatalos helyiségeket a királyi biztos? — kérdi *Szalay Mihály*.

— Az interpelláció kiadatik az alpolgármesternek! — feleli rá egykedvűen *Rózsavölgyi* alpolgármester.

Szalay Mihály újra felugrik, mert még egy másik interpelláció is van a begyiben.

— Milyen intézkedéseket szándékozik tenni az alpolgármester úr, hogy a főpolgármester hivatali helyiségeiből eltávolítsa a királyi biztost?! Hajlandó-e kilakoltatni?

Rózsavölgyi minden szenvedély nélkül válaszolja:

— Az interpelláció kiadatik a polgármesternek!

Erre már dühbe jön az ellenzék.

— Hát semmit nem akar tenni, hogy ki menjen innen ez az ember? — kiáltja magánkiül *Polonyi Géza*. — Ezt a választ majd betudjuk a polgármesteri nyugdíjában.

Szalay Mihály bejelenti, hogy a választ nem veszi tudomásul és névszerinti szavazást kér. A rend felbomlik.

— Miért nem hajítjuk ki? — visít be a nagy lármába *Kasics Péter*.

— Ne tartsunk közgyűlést — mondja *Hegedüs János*.

Kasics, *Polonyi* egyszerre szónokolnak. A rettenetes lármába belesívit *Andreánszky Jenő*:

— A polgármester egyg pojácal *Rózsavölgyi*, kinek angolos nyugalmát úgy látszik, semmi sem tudja megzavarni, megrázza az elnöki csengőt:

— *Andreánszky* bizottsági tag úr azt mondta, hogy én pojáca vagyok. Hogy ketőnk közül melyik a pojáca, azt a tisztelt közgyűlés megítélésére bízom.

Már mindenki azt hitte, hogy a hecc-közgyűlés véget ért, amikor *Földváry Antal* helyettes főjegyző bejelenti, hogy *Andreánszky Jenő* bizottsági tag indítványt tett. — Halljuk az indítványt! — kiált az ellenzék.

— Bohócok! — szólt közbe *Simonovits Béla*, a józsefvárosi városbíró. Közben *Földváry* főjegyző olvassa *Andreánszky* indítványát, amelynek az a magva, hogy *Rudnay Béla* királyi biztost válasszák meg Budapest díszpolgárává.

Erre a cinizmusra aztán csakugyan kitor a botrány. Hihetetlen láрма támad. Elkövetkezett az a pillanat, amiről azt szokás mondani, hogy „pofonok lógnak a levegőben“.

— Térjünk napirendre az indítvány fölött! — ordítja a többség.

— Szavazzunk! — kiáltja a jótorkú kisebbség. — Névszerinti szavazást kérünk!

Az elnök elrendeli a névszerinti szavazást. A többség természetesen elveti az indítványt, ellenben *Andreánszky* indítványára szavaztak a többi között *Kaas Ivor*, *Kasics Péter*, *Szöts Elek*, *Hegedüs János* és *Andreánszky Jenő*.

Április 8-án menti fel a király a *Fejérváry*-kormányt. Az egész ország fellelegzik. Mikor az április 18-i közgyűlésen a főváros törvényhatósági bizottságának hivatalosan bejelentik a nevezetes újságot, *Platthy György* indítványozza, mondja ki a közgyűlés, hogy a felmentés ténye örvendetes tudomásul soizgál. Május 12-én a közgyűlés nagy lelkesedéssel *Fülepp Kálmánt* választja meg főpolgármesterré, június 3-án pedig *Bárczy István* lesz a polgármester és a városházán megindul az alkotó munka.

Pásztor Mihály